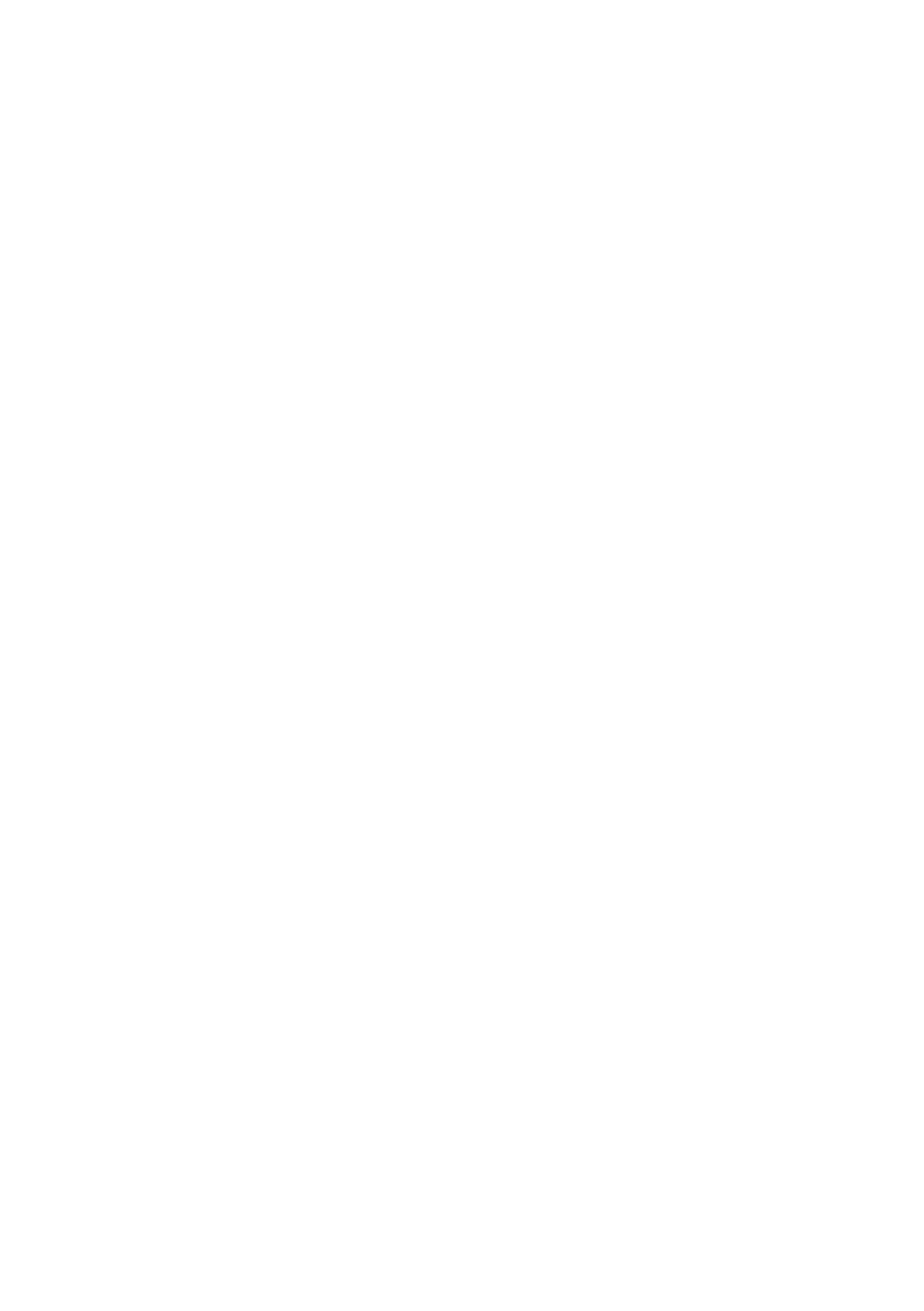

BIRKAGÅRDEN

HISTORIEN OM SVERIGES
FÖRSTA SETTLEMENT

”Birkagården vill bereda människor från olika arbetsområden och samhällslager tillfälle att mötas som likar och dela med sig till varandra av sin livserfarenhet”.

Ur Stiftelsens syfte av Natanael Beskow och Ebba Pauli

INLEDNING

September 2021 inlämnades material rörande Birkagårdens historia, perioden 1912–2020, till Stockholms stadsarkiv. Därmed finns historien i tryggt förvar för eftervärlden. Arkivet är sökbart via Nationella Arkiv Databasen (NAD). Kvar på Birkagården finns ett arkiv i det mindre formatet samt en del av Natanael Beskow och Ebba Paulis publicistiska gärning.

Vilka kan då vara de möjliga intressenterna för det material som nu arkiverats? Ett svar, de som är intresserade av det sociala arbetets historia som exempelvis lärare och studenter på socionomprogrammen inom Sveriges högskolor och universitet, historiker, idéhistoriker etc som närmare vill undersöka idéerna som vägledde arbetet på Birkagården, de som forskar kring civilsamhället, religionshistoriker eftersom bland annat Natanael Beskow hade nära band till kyrkan. Hittills har det inte skrivits särskilt mycket om Birkagården.

I den här skriften presenteras hemgården Birkagården, Sveriges första *settlement*. Visste ni till exempel att Birkagården i år har funnits i 111 år och är alltså en levande och stark organisation precis som i begynnelsen 1912. Skriften baseras på material som insamlats i samband med arkiveringen. I fokus är att skildra den kontext i som utgjorde bakgrund till etableringen av Birkagården, vilka var grundarna, vilken intention hade de med att hemgården Birkagården. Vidare varför valde grundarna stadsdelen Birkastan, hur växte innehållet i Birkagården fram och vad har varit och är vägledande i Birkagårdens arbete.

Natanael Beskow och
Birkagårdsbarnen.

BAKGRUNDEN

SVERIGE VAR I SLUTET AV 1800-talet och i början av 1900-talet ett av de fattigaste länderna i norra Europa. Orsakerna var att Sverige genomgått stora omvälvningar som exempelvis en skiftesreform som påbörjades under 1700-talet och som stegvis genomfördes under 1800-talet vilket blev ett hårt slag mot de mindre självägande bönderna. Komplettera bilden med den pågående industrialiseringen som i grunden påverkade samhället. Andra händelser av betydelse var stränga vintrar och torra somrar under 1860-talet. Sammantaget bidrog detta till en folkomflyttning inom Sverige från landsbygd till städerna. För många bidrog omständigheterna i Sverige även till att man emigrerade från Sverige. Från 1860-talet till 1920 flyttade cirka en miljon svenskar från Sverige för att söka lyckan i främst Amerika. Flertalet som emigrerade var i arbetsför ålder. Följden blev att Sverige i början av 1900-talet fick bekymret att man hade en åldrande befolkning. Om inte denna dystra bild räcker för att spegla att Sverige i många avseenden var ett fattighus så var Sverige även ett mycket ojämlikt samhälle – det var stora klyftor mellan olika samhällsgrupper och det fanns vid den tidpunkten ingen arena där människor från olika samhällsgrupper kunde mötas.

Det är viktigt att ha ovanstående bild, om än i kortfattad, i åtanke för att förstå i vilken kontext Birkagården skapades. Inom Sverige bland de mer etablerade i samhället fanns en utbredd oro över tillståndet i Sverige. Det fanns en oro för revolution vilket inträffat på en del håll i Europa. Helt enkelt en rädsla att folket skulle revoltera mot missförhållandena. I takt

Makadamslagning vid Röda berget (numera Rödabergs-området) Rörstrands utmarker. Troligtvis mitten av 1800-talet.

med industrialiseringen hade arbetarna börjat organisera sig och arbetarrörelsen hade börjat formera sig i olika fackförbund. En viktig ingrediens i sammanhanget som nämnts var oron inom den etablerade delen av samhället. Här är inte platsen att teckna vidden av de motkrafter som fanns i Sverige och som strävade mot att utveckla samhället i en bättre riktning. I sammanhanget är det emellertid viktigt att lyfta fram Centralförbundet för socialt arbete (CSA) som bildades 1903 och som arbetade för att uppmärksamma "den sociala frågan".

De som ingick i förbundet var personer från de mer etablerade grupperingarna inom det svenska samhället. Mer ingående har detta beskrivits i boken *Fattigvårdsfolket* (L. Lundquist 1998) som beskriver nätverken och mobiliseringen inom Sverige. CSA ägnade sig i huvudsak åt att kartlägga och dokumentera situationen inom många samhällsområden och redovisade detta genom att sprida skrifter (Social Tidskrift), lobbyverksamhet samt arrangera konferenser. En konferens som fick stor betydelse var Fattigvårdskonferensen 1906. 1000 delegater från olika håll i Sverige vittnade om situationen för fattiga människor. Ett tal som fick stor uppmärksamhet var *Ebba Paulis* (engagerad i CSA) föredragning som handlade om

Birkagården sett från Solna skogen (där nu Karolinska Institutet och Norra länken breder ut sig). Tidigt 1900-tal.

missförhållandena för fattighjonerna i Sverige. Många berördes av hennes tal. Det speciella i sammanhanget var att Ebba var den enda kvinnan som gavs tillfälle att tala på konferensen.

CSA kom successivt utvecklas mot att bli en paraplyorganisation för de olika organisationer som arbetade för att "den sociala frågan" skulle placeras där den så att säga hör hemma det vill säga på politiska dagordningen.

Korsningen Karlbergsvägen/Norrbackagatan. 1910-tal.

GRUNDARNA

OVANSTÅENDE SYFTADE TILL att beskriva den samhälleliga kontext i vilken Birkagården skapades. Nu börjar vi närma oss etableringen av Birkagården men först en kortare presentation av de personer som grundade Birkagården. De som grundade Birkagården var Natanael Beskow (föreståndare) och Ebba Pauli (bitr. föreståndare).

Natanael Beskow (1865–1953) var uppväxt i Stockholm men också i Skärstad (tre mil norr om Huskvarna) där hans föräldrar bodde och pappan hade en tjänst som domprost. I Skärstad var han under skoltiden främst på somrarna. Under den tid Natanael var i Skärstad tog han starkt intryck av umgänget med människor i församlingen. Den känsla av gemenskap som församlingen förmedlade var något han bar med sig i sitt vidare värv. Gemenskap i betydelsen att alla var välkomna. Bör nämnas att fadern hade ett gott samarbete med de frikyrkoförsamlingar som fanns inom församlingen i Skärstad. På vinterhalvåret bodde han hos släktingar i Stockholm och gick då på Beskowska skolan. Natanael var utbildad konstnär men ändrade riktning på livet och började istället läsa teologi men avstod ifrån att prästvigas eftersom han fann kyrkan alltför dogmatisk. Däremot var han livligt engagerad i trosfrågor och skrev och problematiserade en hel del kring den kristna värdegrunden samt predikade i Djursholms kapell. 1917 bildade Natanael *Förbundet för kristet samhällsliv* i syfte att samla de skolor som inte anslöt sig till den dogmatiska kristendomen. 1971 ombildades förbundet till Förbundet kristen humanism. Inom kyrkans värld var han väl känd person utifrån den hållning till kristendomen han hade under hela sitt liv. Utöver engagemanget inom kyrkan stod Natanael nära arbetarrörelsen och i synnerhet dess värdegrund om människors lika värde. Han valde dock att inte vara organiserad medlem i det Socialdemokratiska arbetarepartiet. Skälet var att han inte anslöt sig till den revolutionära linjen det vill säga att revolt. Därtill var han djupt bekymrad över arbetarrörelsens fientlighet mot kristen-

Grundarna Natanael Beskow och Ebba Pauli i samspråk.

Ebba Pauli

domen. Natanaels hållning till människor var att mötas som likar oberoende av konfessionell hemvist och politisk tillhörighet. Han var en sann humanist. Under sin levnad var Natanael även livligt engagerad bildnings- och demokratifrågor. Förutom en omfattande bokproduktion i religiösa frågor skrev han debattartiklar kring olika samhällsfrågor. Natanael var gift med Elsa Beskow, sagoboksförfattare. Elsa tog aktiv del i Birka-gårdens verksamhet för barn.

Ebba Pauli (1863–1941) var uppvuxen i Västerhaninge som ligger söder om Stockholm. Ebba utbildade sig till lärarinna men arbetade aldrig inom yrket. Främst var Ebba författare och socialreformator vilket var dessa områden hon verkade inom hela livet. Hon följde intresserat CSA:s arbete och var inom CSA välkänd som en god talare. 1929–1937 var Ebba ledamot i centralförbundets styrelse. Andra uttrycksformer för intresset

Emilia Fogelklou verksam som lärare, vid begynnelsen, på Birka-gårdens folkhögskola.

Dagny Thorvall, lärare, var med från början då Birka-gården etablerades.

för sociala frågor var att hon arbetade som sekreterare i den första fattigvårdsutredningen 1905–1906, ledamot av fattigvårdsstiftningskommittén under åren 1907–1916 samt ledamot i Stockholms kyrkliga socialråd 1928–1932. Gällande dåtidens fattigvårdsarbete fanns hos Ebba en insikt om behovet av mer personlighet i fattigvårdsarbetet vilket kunde bidra till en fullständigare bild av varje behovssökande.

Ebba funderade även mycket kring religiösa frågor. Under en tid, som blev avgörande för henne, läser hon skrifter av Nathan Söderblom, Pontus Wikner och Viktor Rydberg och vidareutvecklar sin religiösa ståndpunkt ifrån den pietistiska strängheten mot en friare hållning. Framför allt tar hon intryck av Nathan Söderbloms ekumeniska kristendomsuppfattning samt Viktor Rydbergs dogmkritik av kristendomen.

Skälet till att beröra Natanael och Ebbas kristendomsuppfattning var att de hade samma syn på kristendomen, samt engagemanget kring den sociala frågan. De funderade kring formen för att kunna omsätta sina tankar i praktisk handling det vill säga skapa en verksamhet som vände sig till samhällets mindre bemedlade. Dessa tankar bar de på var och en på sitt håll. De hade ännu inte mötts. För övrigt så synes det vara oklart när de möttes och började skissa på sin dröm. Någon gång mellan 1903 och 1910 går nog att slå fast. Deras vägar korsades både genom CSA och inom den framväxande social kristliga rörelsen.

Inspirationskälla

En bit på väg mot att skapa en plattform där människor kan mötas som likar fick det i samband med att de var i England (Natanael 1899 och Ebba 1902) för att studera settlementrörelsen i England. Vid tidpunkten var England ett samhälle präglad av samhällsklyftan som en följd av industrialiseringen. Det fanns hos de etablerade grupperna i samhället en rädsla för att människor skulle revoltera. Idén med ett settlement var att studenter och bättre bemedlade skulle bosätta sig i Londons slumområden och att settlementen skulle fungera som mötesplatser för människor. Helt enkelt en neutral arena där människor från olika samhällsklasser kunde mötas. Ett viktigt inslag i settlementen var bildning. Bildning sågs som en möjlighet för människor att utvecklas och som en möjlighet att förändra sina livsvillkor.

Mötet med Robert Brownings settlement i London blev avgörande för Natanaels och Ebbas tankar att skapa något liknande i Stockholm.

Medarbetare på Birkagården

Birkagården expanderar.
Karlbergsvägen 74

VARFÖR ETABLERADES BIRKAGÅRDEN I BIRKASTADEN?

DET GICK ETT ANTAL år efter deras studiebesök innan de möttes för att börja skissa på och realisera sin gemensamma vision. Ett kriterium de hade vad gäller platsen där de skulle skrida till verket var att det skulle vara en arbetarstadsdel alltså inte som i England där settlementen förläggs till stadsdelar som är fattiga. De sökte en plats där de kunde finna en karakteristisk industriarbetarbefolkning. Visst fanns det fattigdom, ohälsa och trångboddhet men det var inte det styrande kriteriet. Vad de utgick från i förarbetet var att de undersökte de olika valkretsarna i Stockholm med fokus på hur många som var röstberättigade och hur många som röstade på socialdemokraterna. Det visade sig vid granskningen att Birkastaden var den stadsdel som hade flest röstberättigade som röstade på socialdemokraterna. Betydligt fler än Katarina (Södermalm) och Matteus församling (Vasastan).

Vad var motiven till att starta Birkagården

Natanael berättar i en intervju 1932 om motiven för att starta Birkagården "som den pinande känslan av samhällsklassernas isolering och gemensamt för både Natanael och Ebba, intrycket av arbetarrörelsens fientlighet mot kristendomen". Bakom motiven fanns också att Birkagården skulle utgöra en mötesplats och i detta lag en strävan att minska klasskillnaderna. Betydelsefullt var att ge arbetarklassen del av de högre klassernas kultur och bildning, vilket var ett led i en klassöverbyggande verksamhet som låg i linje med Natanaels och Ebbas kristligt-sociala tanke. Sammanfattningsvis, med Birkagården skulle man få en plattform för ett *okonstlat* möte med representanter ur arbetarklassen, ett möte som kunde ge tillfälle att visa vad socialt levande kristendom är för något.

Verksamheten kommer igång

1912 fick Natanael Beskow och Ebba Pauli tag på en lägenhet på Rörstrandsgatan 46. Vid starten hade tre kvinnor anslutit bland annat Dagny Thorwall vilka hade samma hållning som Natanael och Ebba i politiska och religiösa frågor. Dessa tre kvinnor bodde även i stadsdelen. Från början hade de inte några bestämt fastslagna idéer om vilken form verksamheten skulle ta. Så här formulerade Natanael sina tankar om verksamheten vid Birkagårdens tioårsjubileum 1922:

När vi började sågo vi framåt fyllda av förväntan. Vad vi sågo var icke ett utformat arbetsprogram, som det gällde att tillämpa. Fastmer var det en vision, en fjärrsyn; men den drog med en makt starkare än ett arbetsprogram kunnat äga.

Och så här uttryckte Ebba Pauli det:

Vi som begynte verket, kände de tankar och planer vi buro på som en gåva och det arbete vi upptogo, som ett kall. Både gåvan och kallet vore i en mening större, än vi då visste.

Nedanstående illustrerar förväntningarna inför att starta hemgården. Lokal hade man ordnat. Lite trevande satte de upp anslag på olika ställen i stadsdelen och inbjöd till familjeafton på lördagarna. Familjeafton och ett läsrum med böcker sågs som ett sett att samla människorna. Dagny Thorwall som var med från början på Birkagården, har efterlämnat en handskrivnen redogörelse, i en anteckningsbok daterad den 31 april 1913, som ger en inblick i hur Birkagårdens tidigaste verksamhet växer fram, med början i "läsrummet" på Rörstrandsgatan 46. Från en försiktig start med lördagssamkväm med föredrag expanderar verksamheten hastigt när barnen började komma i hela syskonskaror. "Invasionen tog allt större proportioner". Detta föder fram behovet av en mer organiserad lösning och blir exempel på hur Birkagården löser de uppkomna problemen under hand. Därmed växer kindergartenverksamheten fram (en dåtida benämning för barnomsorg). Disa Beijer (allmänt kallad av barnen för moster Disa) engagerades för detta ändamål. Moster Disa var mycket uppskattad och arbetade under hela sitt yrkesliv på Birkagården.

Birkagårdens stadga

Från starten, 1912, formulerades två målsättningar för verksamheten, dels att den

- vill bereda människor från olika arbetsområden och samhällslager tillfälle att mötas som lika och dela med sig åt varandra av sin livserfarenhet, och dels att
- utan att ställa sig på någon konfessionell ståndpunkt, arbeta för personlig och social utveckling

(Stadgan är vägledande för Birkagårdens arbete än idag, 2022)

Utdrag av text från Stora Födelsedagsboken, 1915, Natanael Beskow fyller 50 år. Rubrik på texten: En syn. Textförfattare: Per Sundberg, besökare på Birkagården.

det tunga öket. Eder och förbannelser vällde fram, ögonen blickades av flammmande hat, serige händer knötos i vredes. Och dock kunde jag hos ett par av de närmast stående höra, hur under förbannelserna låg en ton av skärande förtvivlan, och djupt i deras ögon läste jag bitter sorg. Över att ej kunna åstadbr. Från den väldige hären steg sorlet, flöt tillvarmans till en skärande ton men blandades med dessa toner av sorg och längtan, en alltjämt växande längtan till vad?

Kristendomen! Behöva vi kristendomen under utformandet av det som komma skall? Mina tankar ha tumlat om med detta problem, och jag har velat komma förbi kristendomen. Hurstap! Studieriktare!

BIRKAGÅRDEN SOM EN ORGANISM

DEN ENKLA SANNINGEN var att man från början inte hade ett färdigt program. Det grundarna ville med Birkagården var främst att skapa en mötesplats för människor. Så här sammanfattas visionen – *”det kan begynna som ett litet frö, vilket växer efter sin egen art och utvecklar sig på ett sätt som den eller de, vilka lade det i jorden dunkelt kunde ana”* (Birkagården 1912–1932) Det var således behoven hos de människor som kom till Birkagården som styrde vilket innehåll som växte fram. Verksamheten skulle växa fram organiskt. Det som växte fram utifrån familjeaftnarna var som tidigare nämnts organiserad verksamhet för barn och därutöver klubbverksamhet för de äldre barnen, sommarverksamhet på Tallholmen, föreläsningar, underhållning, de första studiecirkelarna och så vidare. En symbol för detta är en ek. Många människor anslöt sig till Birkagårdens idé och verkade som oavlönade medarbetare på Birkagården. Under en period var det många som ville praktisera på Birkagården så kallade hospitanter inför framtida studier som krävde praktik. Citatet nedan understryker betydelsen av att växa organiskt utifrån behoven men och vikten av att vara vaksam över att inte hamna i fasta strukturer:

Ju mer Birkagårdens arbete växer i omfång, desto större är risken att det får ”så fasta former, en så stark organisation, en så väl utbildad yttre apparat, att formerna, organisationen, apparaten på grund av sin storhet och fasthet och sitt sammanhang med annat stort och fast och välbyggt måste fortsätta att existera och konsumera arbetskraft och producera resultat att sätta i en redo görelse, även sedan till äventyrs anden längesedan är borta och ingen vision mer finnes att sträcka sig efter.”¹

Från starten och många år framåt fick Birkagården massmedial uppmärksamhet bland annat beroende på att verksamheten var Sveriges första settlement. Därtill var både Natanael och

Birkagårdens symbol. En ek.

Kindergarten – Moster Disa, står i mitten längst upp vid fönstret, omgärdad av barnen. Bilden tagen 1915–1920.

Ebba ”kända” i Stockholm för att vara engagerade, stridbara och pålästa. För Natanael och Ebba var det viktigt att distansera sig från begreppet settlement eftersom Birkagården inte var en kopia av ett engelskt settlement. Det grundarna startade var en hemgård. Hem utifrån betydelsen att alla var välkomna. Man ville vara en trygg hamn i en orolig omgivning. Ett sammanhang där alla blev sedda och bekräftade, ung som gammal och oavsett vilket samhällsskikt man kom från.

Responsen från de som bodde i Birkastaden var oväntad. I början trodde grundarna att det inte skulle komma någon alls. Tillströmningen av människor i olika åldrar och med skilda behov ledde ganska snart till att man blev ”trångbodd” på Rörstrandsgatan 46. 1915 förvärvade Birkagården av Lutherska Missionsförsamlingen en fastighet på Karlbergsvägen 76. Fastigheten hade en samlingsal och många andra utrymmen som gick att nyttja för olika ändamål.

På frågan om förklaringen till Birkagårdens snabba expansion svarar Ebba i en artikel att det *”beror kanske på att vi inte skissade på något yttre mål och form för vår verksamhet, som det hela gått som det gjort”*. Bakom frånvaron av specificerade idéer och program finner man istället den ospecificerade känslan, visionen av att *”något måste göras”* för arbetarklassens höjande i andligt och socialt hänseende.

¹Oklar tidpunkt för detta citat. Sannolikt 1910–1920-tal.

Elsa Beskow läser sagor för barnen

En elevgrupp på Birkagårdens folkhögskola.
Stående Dagny Thorvall.

BIRKAGÅRDENS FOLKHÖGSKOLA

FASTIGHETEN PÅ KARLBERG SVÄGEN 74 möjliggjorde för Natanael Beskow att realisera en dröm som han hade och det var att starta en Folkhögskola. 1916 togs de första stegen då startades nämligen "den sociala cirkeln" som var föregångaren till det som sedermera utvecklades till att bli Birkagårdens folkhögskola (1917). Det unika med Birkagårdens folkhögskola vid den tidpunkten var att det var den första folkhögskolan i en storstad. En folkhögskola i en storstad uppmärksammades både av ABF:s Stockholmsavdelning samt i media. I synnerhet ifrågasattes placeringen av en folkhögskola i en storstad. Så här uttrycktes det vid den tiden:

"För somliga är den (Birkagården) för litet religiös, för andra för mycket, för somliga är den för litet radikal, och för andra för mycket osv". (Emilia Fogeklou, särtryck ur Ord och bild, 1931)

Gillis Hammar, rektor och lärare på Birkagårdens folkhögskola.

Ett viktigt inslag i Birkagårdens folkhögskola var möten mellan människor och gemenskap vilket även var en central del inom Sveriges folkhögskolor. När väl en del oklarheter utretts med ABF:s Stockholmsavdelning inleddes samarbetet med ABF. I folkhögskolans första årsredogörelse formuleras följande:

Folkhögskolan vill hjälpa sina elever i den kamp för karaktärsbildning och livsåskådning, som i det moderna livet bli allt viktigare, och samtidigt hos dem lägga grund till den kunskapsbildning som är en oumbärlig förutsättning för att kunna med självständigt omdöme fylla sin medborgerliga plikt". (Emilia Fogeklou, särtryck ur Ord och bild, 1931)

För Natanael var detta ett viktigt steg och han var både föreståndare och lärare på folkhögskolan som efter hand rönt alltmer uppmärksamhet. En person som fick stor betydelse för folkhögskolans utveckling var Gillis Hammar som var utbildad lärare. Gillis hade samma syn på utbildning och bildning som Natanael. Det var även skälet till att han sökte sig till Birkagården. Gillis var stridbar i bildnings- och demokratifrågor. Under sitt yrkesliv var han lärare och rektor Birkagårdens folkhögskola.

Bilden är troligtvis tagen 1916 och visar den första elevgruppen på Birkagårdens folkhögskola som bestod av arbetslösa målare. På bilden, Natanael Beskow, Gillis Hammar och Dagny Thorvall.

BILDNINGENS BETYDELSE

NATANAEL BESKOWS SYN på bildning är väl beskrivet i boken Arbetarrörelsen bildningsideal (1930) som är en sammanställning av texter som publicerats i Studiekamraten under 1920-talet.

Centralt i Natanaels syn på bildning var att kunskaper i så skilda ämnen som samhällskunskap, historia, livsåskådningsfrågor, nationalekonomi, språk, litteraturhistoria var utvecklande för människor. Vid den tidpunkt då folkhögskolan skapades var utbildning och bildning en klassmarkör. Viktigt för utvecklingen var att studierna och samtalen genomförs i grupp vilket i sin tur blir en möjlighet att ta del av varandras erfarenheter. Kunskaps-hämtning betraktades som en social process som sker i samspel med människor. Bildning i ett större perspektiv skapar medvetnare människor som kan ta ansvar för och utveckla samhället. För den enskilde är bildningen medlet att förändra sin situation och livsvillkoren.

Birkagården fortsätter att växa

En kort tid efter flytten till Karlbergsvägen 74 hamnade man ånyo i den situationen att man var trångbodd. Verksamheten fortsatte att växa och många människor som kom till Birkagården kände sig hemma på hemgården Birkagården. "Trångboddheten" bidrog till att man började undersöka om det fanns andra och större lokaler i Birkastan som kunde täcka behoven. 1918 flyttade Birkagården in på Karlbergsvägen 86 A där man alltjämt bedriver en omfattande verksamhet. Karlbergsvägen 74 hade man kvar till tidigt 1980-tal då fastigheten såldes till Stockholms stad.

HEMGÅRDENS ROLL I FRAMVÄXTEN AV VÄLFÄRDSSAMHÄLLET

BIRKAGÅRDEN HAR GENOM årtiondena lokalt haft rollen att ta omsorg för de människor som bor i området. För Birkagården handlade det om att främst vara en mötesplats för de boende i Birkastan/Vasastan. Utifrån mötet med människor och utifrån de behov som uttrycktes växte successivt barnverksamheten, eller som vi benämner det idag barnomsorg fram, eftersom det vara ett konkret behov. Likaså fanns det behov av bildning och förkovring och utifrån detta utvecklades folkhögskolan och kursverksamheten. Idag är många av de behov som Birkagården engagerade sig i, och som vi tar för givet, en etablerad del av välfärdssamhället och bedrivs i kommunal regi. Det kanske inte är allt för stora ord att hävda att Birkagården och andra hemgårdar i Sverige i dess begynnelse bidrog och banade väg för välfärdssamhället.

Summering --Birkagården och framtiden

Om det är något som etsat sig fast i samband med arkiveringen av Birkagårdens historia (1912–2020) så är det *tre begrepp* som ringar in vad Birkagården är för något – *en mötesplats där alla människor har lika värde, en plats att mötas som likar och dela med sig av sin erfarenhet och demokrati.*

Det finns en viktig roll för framtiden och det är att fortsätta stå upp för dessa begrepp. Idag blåser det snålt kring demokratin på många håll i världen. Sverige är inte undantaget från de vindar som ifrågasätter demokratin. Om inte demokratin fungerar får det ytterst konsekvenser för så grundläggande värderingar som människors lika värde.

Avslutning

Ambitionen med denna lilla skrift har främst varit att uppmärksamma Birkagårdens historia med fokus de första fem åren samt grundarnas vision. Det finns många lärdomar från den tiden som alltjämt har giltighet. 1910-talet som var det årtionde då Birkagården växte fram var en brytningstid eftersom det var då som de första stegen togs mot att reformera det svenska samhället i riktning mot det välfärdssamhälle som idag omger oss och som vi ser som en självklarhet. Birkagården drog sitt strå till stacken genom att organisera en modell i det mindre formatet, man kan benämna det ett socialt experiment, som riktades mot arbetare och de mindre bemedlade i samhället. Då, 1912, var det en chanstagnation och man hade ingen aning om hur hemgården Birkagården skulle mottas av de boende i Birkastan och Norrmalm. Ganska snabbt blev Birkagården en succé. Birkagården blev en "trygg hamn för människor i en orolig omgivning". Människor blev sedda och bekräftade och hade ett sammanhang att gå till som skapade gemenskap.

Text: Anders Arnsvik
Formgivning: Malou Holm
Stockholm 2023

BIRKAGÅRDEN

KARLBERGSVÄGEN 86 B, 113 35 STOCKHOLM